

МЕТАФОРИЗАЦІЯ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКОЇ СУБМОВИ НАСОСОБУДУВАННЯ)

Литвинко Оксана Анатоліївна

канд. філол. наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов

Сумський національний аграрний університет

Україна

Актуальною проблемою сучасної лінгвістики є вивчення сутності термінологічної лексики. Особлива увага фокусується на систематизації англійських термінологічних систем певних галузей і дослідженні специфічних параметрів їх утворення та функціонування в мовній системі [1], [2], [3]. Вивчення метафоричного феномена у термінології є *актуальним*. Це явище привертає увагу багатьох дослідників з огляду на те, що метафора є одним із значущих джерел поповнення термінологічного корпусу. Необхідність аналізу обумовлена відсутністю спеціальних досліджень англійської термінологічної підсистеми насособудування.

Метою роботи є дослідження специфічних рис метафоричних терміноодиниць.

Об'єктом дослідження є сучасна англійська термінологічна підсистема насособудування.

Предметом дослідження є метафоризація у зазначеній термінологічній підсистемі.

Семантична мотивація терміноодиниць у сучасній субмові насособудування здійснюється шляхом виведення загального значення терміна із значення його компонентів. Вона може реалізуватись і завдяки асоціативним кореляціям, на основі яких висвітлюється таке мовне явище, як метафора. Асоціації, а саме асоціативність мислення людини, виокремлюються у якості значущого компонента, що стимулює метафоричне перенесення. Такий фактор стосується вже не тільки лінгвістики, а безпосередньо корелює із психологією, філософією, історією. Асоціації, що сприяють виникненню метафори, не є

довільними, оскільки їх базисом слугує або фізичний і фізіологічний досвід особи, або досвід мовного колективу, що відбиває його соціально-культурну самобутність, яка походить від умов життя народу і особливостей історичного розвитку.

Перенесення за подібністю називається метафоричним (від гр. *metaphora* – „переміщення”). Вивчення метафори набуває особливої актуальності в аспекті формування нових сфер людського досвіду [4]. Метафора характеризується багатогранністю і багатофункціональністю. Саме в цьому лінгвістичному явищі стали вбачати ключ до розуміння основ мислення і процесів створення не лише національно-специфічного бачення світу, але й його універсального образу.

Щодо функції метафори у термінології, потрібно зазначити, що її здатність слугувати засобом мислення є, безперечно, характерною особливістю у мові науки. Але ця властивість виявляється лише супутньою у відношенні до номінативної функції термінологічної метафори, що є головною. Метафора у термінологічній підсистемі з'являється, перш за все, для того, щоб надати ім'я поняттю, що не мало до цього словесного визначення.

Характеризуючи термінологічну метафору, необхідно зупинитися на проблемі образності і емоційності. Метафорі у науково-технічних субмовах притаманна деемоційність. Образність такої метафори послаблена її вимушеною номінативністю. Звертання до неї зумовлене не її образно-експресивним потенціалом, а відсутністю прямих номінацій, тому образ супроводжує номінацію, він – засіб номінації, а не її мета.

Метафора, функціонуючи у термінологічній підсистемі, перерозподіляє значущість компонентів свого значення відповідно до термінологічних потреб. Усі елементи конотативності, асоціативності, образності займають підлеглу стосовно сигніфікату позицію, їх роль стає допоміжною – впливати на виконання терміном номінативної функції. Для метафоричних лексичних одиниць, що реалізують термінологічні значення, характерна чітка демонстрація належності до понятійної сфери тієї чи іншої сфери знань і констатуюче, а не емоційне висвітлення характеристик. Чуттєво-емоційна

сторона у термінів-метафор зникає, висуваючи на перший план логічні кореляції.

Підсистемі насособудування притаманні антропоморфні метафори. Явище антропоморфності полягає в тому, що вибір того чи іншого базису для метафори пов'язаний з умінням людини зіставляти нове для неї з тими предметами, з якими вона зустрічається у практичній діяльності. Основою для метафоричного перенесення можуть слугувати соматизми (назви частин тіла людини), фізіологічні процеси, психологічні характеристики, типи відносин між людьми та інше. У семантичному плані антропоморфізм може тлумачитись як усунування семи „істота”, у зв'язку з чим лексичні одиниці, що позначають властивості і дії людини, використовують для позначення неживих предметів.

Слід зазначити, що людина здатна не лише ідентифікувати індивідуальні об'єкти, не лише виявляти схожість між різними об'єктами, які сприймаються органами її чуттів, але й знаходити схожість між конкретними і абстрактними об'єктами на основі свого фізичного досвіду. Висвітлення схожості об'єктів і явищ, що зіставляються і ототожнюються, базується на знанні особливостей людського сенсомоторного досвіду. Саме на основі такого досвіду ґрунтується метафоричне мислення і реалізується антропоморфізм метафори, що полягає в усвідомленні інформації про світ у межах людської діяльності.

Англійська термінологія підсистеми насособудування містить метафори, що асоціюються: з частинами тіла людини (*elbow* “лікоть” - *elbow* “кутовий патрубок”), з назвами одягу чи його частин (*apron* “фартух” - *apron* “фартух токарного верстата”), з предметами побуту (*spoon* “ложка” - *spoon* “желонка”), з назвами страв (*pancake* “млинець” - *pancake* “шлаковий пласт”).

У термінологічній підсистемі насособудування функціонують і зооморфні метафори (*butterfly* “метелик” - *butterfly* “двостулковий клапан”).

Метафори у сучасній англійській термінологічній підсистемі насособудування допомагають уявити конструкцію технічного пристрою або деталі. Вони конкретизують суттєві ознаки названого поняття, сприяють його осмисленню з боку адресата.

Література

1. Макаренко Ю.Г. & Матковська І.В. (2012). До проблеми перекладу неологізмів галузі Інтернет та комп'ютерних технологій. *Філологічні трактати: Зб. наук. ст.* (4), 68-71.
2. Новоставська О.І. (2013). Філософська термінологія: специфіка, класифікація, еволюція. *Філологічні трактати: Зб. наук. ст.* (5), 52-61.
3. Гумовська І. М. (2017). Аспекти взаємодії юридичної та економічної термінології. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»*, (Вип. 67), 96-99.
4. Жуйкова М.В. (2017) Застосування метафоричної моделі «Соціальна мережа» для опису українських визвольних змагань. *Філологічні науки: Збірник наукових праць*, (1), 113-120.